

บทที่ 2

หลักการและแนวคิดจากวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการเสนอทฤษฎีหลักการ และแนวคิดจากเอกสาร งานวิจัย และวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยจะเสนอเป็นลำดับดังนี้ ในคำานที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย ความหมายของกิจกรรมนักเรียน วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักเรียน ประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียน ประเภทของกิจกรรมนักเรียน หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน วิธีการจัดกิจกรรมนักเรียน การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียน และในคำานที่เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วยความหมายของคำว่าพลเมืองดี คุณสมบัติของผู้ที่เป็นพลเมืองดี จากความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่รวบรวมจากเอกสารและผลการวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาตินั้น มิได้หมายถึงการใช้หลักสูตรที่มีขอบเขตอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกิจกรรมที่อยู่นอกห้องเรียนหรือกิจกรรมนอกหลักสูตร และประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลด้วยอิทธิพลของประสบการณ์ ซึ่งมีมากมายอาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น เนื่องจากเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากรทดลองสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ ดังนั้นการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์จากการเรียนการสอนตามปกติให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนอีกด้วย

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 ได้ให้ความหมายของคำว่า "กิจ" หมายถึง ชุระ, งาน คำว่า "กรรม" หมายถึง การกระทำ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 2523 : 18, 146) เมื่อผสมกันแล้ว คำว่า กิจกรรม

หมายถึง การทำงาน ดังนั้น คำว่า กิจกรรมนักเรียนก็น่าจะ หมายถึง ผู้เรียนเป็นผู้
กระทำงาน หรือดำเนินการ

✓ ความหมายของกิจกรรมนักเรียน ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนของกรมวิชา-
การ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15) มีดังนี้คือ "กิจกรรมนักเรียน หมายถึง
การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง
นอกเหนือจากหลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้" และจากคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 พ.ศ.2526
(2526 : 3) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า "กิจกรรมนักเรียนเป็น
กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ
และส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนเหมาะสมกับระบอบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย"

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 38) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง
บรรดากิจกรรมประกอบหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษแก่นักเรียน จัดขึ้นโดย
นักเรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมและดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุนจาก
คณาจารย์ และไม่มีการให้คะแนนใด ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กได้เลื่อนชั้นหรือสำเร็จ
การศึกษา

ภิญโญ สาธร (2526 : 306) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียน
ไว้ดังนี้ กิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมร่วมหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้
การศึกษแก่นักเรียนนอกห้องเรียน (Extra-Class Activitics) ปริมาณและ
คุณภาพของกิจกรรมนักเรียนมีเพียงใด ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถ
ของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหาร คือ ครูใหญ่ และครูที่
ปรึกษาของนักเรียนอีกควยอย่างไม่มีปัญหา

นอกจากนั้น เอกชัย กีสุขพันธ์ (2527 : 204) ผู้สอนวิชากิจกรรมนักเรียน
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของ
กิจกรรมว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและดำเนินการโดย
นักเรียนเอง ด้วยความสมัครใจโดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำ อันไม่เกี่ยวกับ
การเรียนการสอนในชั้นเรียน (Extra-Curricular Activities)

กิจกรรมนักเรียนมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
เช่น

1. กิจกรรมนอกหลักสูตร (Out-of Curricular Activities)
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Promotional-Curricular Activities)
3. กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities)
4. กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co-Curricular Activities)
5. กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher-Student Activities)
6. กิจกรรมพัฒนาการ (Developmental Activities)
7. กิจกรรมโรงเรียน (School Activities)
8. กิจกรรมริเริ่ม (Initiatory Activities)
9. กิจกรรมชีวิตในโรงเรียน (School-Life Activities)
10. กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) (สมลักษณ์ สุกหอม

2522 : 5-6)

แม้ว่ากิจกรรมนักเรียนจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป แต่ก็มีความหมายที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนการดำรง ส่งเสริมเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมไทย เพื่อความเป็นเอกราช ความมั่นคงของชาติ ตลอดจนไป

เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล และให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้วางหลักเกณฑ์และวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียนใหม่ ซึ่งมี วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้นับถือระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ค่างงไว้ และส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรักและความภักดีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา (กรมวิชาการ 2527 : 7-8) //

ในการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น นอกจากจะสนองความต้องการของนักเรียนตามวุฒิภาวะแล้ว ยังช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสามารถปรับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ในสังคมอีกด้วย ประคัม นิลพังกา (2524 : 23-25) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยา
2. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้ดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อเสริมสร้างการรู้จักนำตนเองและบังคับตนเองได้
4. เพื่อสำรวจพัฒนาความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล
5. เพื่ออบรมและสั่งสอนเด็กให้เป็นคนที่มีศีลธรรมดี
6. เพื่อชักจูงและแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
7. เพื่อให้เด็กสนใจกับกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น
8. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

อย่างแท้จริง

9. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ส่งเสริมให้เคารพข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมที่ตนอยู่ และวางตนดีในสังคม

10. เพื่อสอนให้มีการร่วมมือกันในวงสังคม
11. ในค่านการปรับตัวของนักเรียนทำให้รู้จักวิธีทำงานเป็นกลุ่ม
12. เพื่อทำให้เด็กมีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ
13. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียน
14. เพื่อเตรียมตัวเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

คงได้กล่าวมาแล้วว่า โรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และด้านสังคม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูแต่เพียงอย่างเดียว จึงไม่สามารถที่จะช่วยพัฒนาเด็กนักเรียนให้สมบูรณ์ได้ กิจกรรมนักเรียนจึงนับว่ามีความสำคัญพอ ๆ กับการเรียนการสอนที่เดี่ยว เอกชัย กี่สุขพันธ์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องให้มีกิจกรรมนักเรียนดังนี้

1. เพื่อเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
2. เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน
3. เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ
4. เพื่อประโยชน์ทางการบริหารโรงเรียน

พร้อมกันนั้น เอกชัย กี่สุขพันธ์ ยังได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. เป็นการเตรียมนักเรียนให้อยู่ในสังคมประชาธิปไตย
2. ส่งเสริมให้ความสนใจของนักเรียนได้รับการตอบสนอง
3. ช่วยให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรมีความสมบูรณ์ขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตนเอง
5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนได้ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในการทำงาน

เป็นหมู่คณะ

6. ช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมีโอกาสทำกิจกรรมด้วยตนเอง และได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับในการจัดกิจกรรมนักเรียน

7. เพื่อเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้กับนักเรียน

8. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ให้นักเรียนมีความรักในสถาบัน และภูมิใจในสถาบัน
9. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี
10. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และโรงเรียนกับชุมชน
11. สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (เอกชัย กฤษพันธ์ เอกสารประกอบการสอน 2526 : 1)

ประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียน

ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 มุ่งเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองของรัฐให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษา เพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและผาสุกร่วมกันในสังคม การจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษามุ่งความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2520 โดยกล่าวถึงนโยบายหลักของรัฐบาลที่จะปลูกฝังเยาวชนให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นเอกราชความมั่นคงของชาติ โดยวางระเบียบให้อธิบดีกรมเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการตามระเบียบ (สุวรรณ จันทร์สม 2523 : 1)

จากนโยบายการศึกษาของรัฐบาล และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การจัดกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการจัดกิจกรรมนักเรียน วิทยุ โสภณ (2526 : 306) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน
2. สนับสนุนการศึกษาที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ช่วยให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความสะดวกและเรียบร้อย

เพราะนักเรียนมีโอกาสปกครองกันเองและมีหนทางระบายความคิดเห็นโดยผ่านกิจกรรม บางอย่างในโรงเรียน

4. ช่วยเหลือชุมนุมชนให้มีโอกาสได้รับความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน กับกิจกรรมบางอย่างของนักเรียนไปด้วย เพราะนักเรียนจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมาชม กิจกรรมของตนเสมอ

5. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing)

6. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงในทางใจ (Security) เพราะมี โอกาสทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เกิดความสามัคคีกลมเกลียว และมีโอกาสแสดงความ สามารถให้เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคมโดยการร่วมมือจัดกิจกรรมนักเรียน

7. ส่งเสริมค่านิยมทางสังคม (Social Values) โดยอาศัยกิจกรรมบางอย่าง ฝึกจรรยาบรรณ และการวางตนในสังคม เช่น การจัดงานเลี้ยงอาหาร และจัดงานร่ำวง หรืองานทางวัฒนธรรม และชนบประเพณีตามวาระอันควร

8. ช่วยสร้างบุคลิกภาพนักเรียนให้มีลักษณะของความเป็นผู้นำ (Leadership) เพราะมีโอกาสฝึกฝนการบริหารงานเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน

9. ช่วยฝึกความเป็นพลเมืองดี รู้จักรับผิดชอบ รู้แพ้รู้ชนะโดยการแข่งขัน และ เชียร์กีฬา ที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม และมีจรรยาบรรณที่ดี

10. เพิ่มเติมความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมวิทยาศาสตร์ และชุมนุมภาษาอังกฤษ เป็นต้น

นอกจากนั้นแฟรงกลิน เอ มิลเลอร์ และคณะ (Franklin A. Miller and others 1956 : 13-20) ได้สรุปประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนไว้ 4

ประการ คือ

1. ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง
2. ประโยชน์ในแง่ส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร
3. ประโยชน์ที่จะทำให้เกิดการบริหารงานของสถาบันที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ประโยชน์ที่เกิดกับสังคม

สวีสกี นิเทศกรวิทย์ (2527 : 26-27) ได้รวบรวมและสรุปประโยชน์ ของกิจกรรมนักเรียน ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมนักเรียนเป็นเครื่องส่งเสริมนักเรียนในค่านต่าง ๆ เช่น
 - ก. ทำให้นักเรียนได้ทำสิ่งซึ่งตนสนใจ เช่น บางคนชอบดนตรี ก็มีโอกาที่จะได้ฝึกซ้อม หรือเล่นดนตรีตามที่สนใจ
 - ข. กิจกรรมนักเรียนเป็นเครื่องส่งเสริมความเป็นผู้นำ เพราะการจัดกิจกรรมเหล่านี้เราฝึกให้นักเรียนจัดการตนเอง
 - ค. กิจกรรมนักเรียนช่วยส่งเสริมความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน เช่น การกีฬา
 - ง. กิจกรรมนักเรียนช่วยส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิต นักเรียนมีโอกาสได้พักผ่อน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - จ. ทำให้นักเรียนรู้จักติดต่อกับบุคคลอื่น รู้จักการปกครองตนเอง เช่น การจัดทัศนajara การจัดสภานักเรียน เป็นต้น
 - ฉ. ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น ครูจัดการประกวดกระทงระหว่างห้อง นักเรียนจะช่วยกันคิดตกแต่งให้สวยงาม
2. กิจกรรมนักเรียนทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น กล่าวคือ
 - ก. กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองหรือสำรวจความสามารถ ตลอดจนความสนใจของตัวเอง เช่น บางคนพบว่า ตัวเองชอบการถ่ายรูปและถ่ายได้ดี บางทีการถ่ายรูปอาจจะนำไปสู่อาชีพช่างถ่ายรูปก็ได้
 - ข. กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เคยเรียนมาจากห้องเรียน เป็นการทำให้สิ่งที่เรียนมีความหมายยิ่งขึ้น เช่น ชุมนุมภาษาอังกฤษ จัดเลี้ยงน้ำชา (Tea party) ซึ่งตามปกติเราไม่ค่อยจะมีโอกาสได้จัดในเวลาเรียนจริง ๆ
 - ค. กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้ครูช่วยแนะแนวให้แก่ นักเรียน ซึ่งมีความสนใจร่วมกันได้เป็นอย่างดี
3. กิจกรรมนักเรียนช่วยเหลือในการบริหารงานของโรงเรียน กล่าวคือ
 - ก. กิจกรรมนักเรียนก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครู นักเรียน และบุคคลอื่นในโรงเรียนทุกคน
 - ข. ทำให้ครูได้รู้จักนักเรียนดีขึ้น เราคงไม่ลืมว่าเรารู้จักนักเรียนได้ดีในสนามเล่นมากกว่าในห้องเรียน

ค. กิจกรรมนักเรียนบางประเภท เช่น สภานักเรียน (Student council) เป็นส่วนช่วยในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง

4. กิจกรรมนักเรียนมีส่วนช่วยเหลือชุมชน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับลูกเสือ กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2518 อุดม หนูทอง ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหารเห็นด้วยกับเรื่องกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้ครูและนักเรียนรู้จักและเข้าใจกันดียิ่งขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนคิดและกระทำในทางสร้างสรรค์มากที่สุด ส่วนครูเห็นด้วยกับเรื่องกิจกรรมเสริมหลักสูตร เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามความสนใจมากที่สุด ทั้งผู้บริหาร และครูให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้นักเรียนมีศีลธรรมดีขึ้น และทำให้ชุมชนรู้จักและเข้าใจโรงเรียนดียิ่งขึ้น (อุดม หนูทอง 2518 : 84-88)

ต่อมาในปี พ.ศ.2519 นิทยา เปลื้องนุช ได้ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความเห็นพ้องกันว่า กิจกรรมนักเรียนมีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ ช่วยแก้ปัญหาการปกครอง ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน สามารถแก้ปัญหาของตนเอง และช่วยสังคมได้ด้วย สร้างความเป็นผู้นำและผู้ตาม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการเตรียมนักเรียนออกไปเป็นพลเมืองดีต่อสังคม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบอบประชาธิปไตย รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จากประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียนมีประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2. ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่นักเรียนกระทำร่วมกัน ต้องคบหาสมาคมด้วยกัน รู้จักบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม

3. เป็นการลดความเครียดทางกายและอารมณ์ ผ่อนคลายความเบื่อหน่ายจากการเรียนในช่วงเวลาพักพิงตามหลักสูตร

4. ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาในหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น ในกรณีที่เป็นการชุมนุมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิชาในหลักสูตร

5. ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เพราะการดำเนินงานของกลุ่ม การเลือกตั้งประธานกระทำโดยสมาชิกซึ่งร่วมกันออกเสียงเลือกตั้งขึ้น

6. กระชับความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เพราะกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นการร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน

7. ช่วยสนองความสนใจและความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียนมีสิทธิเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมตามความพอใจโดยไม่มีการบังคับ

8. กิจกรรมมีส่วนช่วยเหลือชุมชน เช่น กิจกรรมปลูกเสื่อ เนตรนารี ฯลฯ ซึ่งจะสามารถฝึกนักเรียนให้มีระเบียบวินัย และความเสียสละ กล้าหาญ ได้อย่างชัดเจน และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการรับใช้ชุมชน

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนนั้นแบ่งได้เป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ของนักเรียน พัฒนาบุคลิกภาพ ตลอดจนปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองแก่นักเรียน

ประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่ควรจัดตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2521 มีดังนี้

1. กิจกรรมปลูกเสื่อ หรือยวกาซาก หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้นำเพ็ญประโยชน์
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย

7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร (กรมวิชาการ 2527 :

8-9)

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 38) ได้แบ่งกิจกรรมนักเรียนออกเป็น

6 ประเภท คือ

1. กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมโครงการสอนในชั้นเรียน
2. กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ
3. กิจกรรมที่เป็นการบริการภายในโรงเรียน
4. กิจกรรมที่พัฒนาทางค่านิยม
5. กิจกรรมทางสังคม และนันทนาการ
6. กิจกรรมทางค่านิยมการศึกษา

นักการศึกษาอีกท่านหนึ่ง คือ วิทยุ สาธร (2526 : 306-307) ได้กล่าวถึงกิจกรรมนักเรียนที่นิยมจัดกันตามโรงเรียนต่าง ๆ มีดังนี้

1. สภานักเรียน (student council)
2. ชุมนุมหรือชมรม (clubs)
3. วารสาร (publications)
4. การจัดนิทรรศการทางศิลปะต่าง ๆ (art-exhibition)
5. การแสดงละคร (drama)
6. การแสดงดนตรี (music)
7. การลูกเสือและยุวกาชาด (the boy-scout and the red cross)
8. การทัศนจาร (sight-seeing excursion)

สำหรับกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้น เอ กชย กิ่งสุพันธ์ (2527 : 211-212) ให้พรรณนะไว้ดังนี้

...เด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีลักษณะของเด็กวัยรุ่น มีการจับกลุ่ม เป็นหมู่พวกอยากรู้ อยากลองของใหม่ ๆ ที่ไม่เคย บางคนอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว บางคนอาจจะซุกซนเก็บตัว บางคนอาจจะชอบแสดคงออก สุภาพอารมณ์ และจิตใจ ของเด็กวัยนี้ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน อ่อนไหวง่าย กลาวกันว่า วัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยว- หัวต่อของชีวิต เพราะเด็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างมาก กิจกรรมนักเรียนในระดับนี้จึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยเสริม พัฒนาการของเด็กให้เป็นไปในแนวทางที่โรงเรียนและสังคมต้องการได้...

นอกจากนั้น เอกชัย กีสุขพันธ์ ยังได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ ดังนี้

1. คำนวิชากร ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตรของชุมนุมวิชากรต่าง ๆ เช่น ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมคณิตศาสตร์ ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาต่างประเทศ เป็นต้น กิจกรรมค่านวิชากรนี้จะมีส่วนเสริมสร้างเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ขึ้น
2. ค่านกีฬา กิจกรรมค่านกีฬามีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความสามัคคี ความ รู้จักการเสียสละ ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีใจกว้าง กิจกรรมค่านนี้ ได้แก่ ชุมนุมกีฬา ต่าง ๆ เช่น ชุมนุมฟุตบอล ชุมนุมแบดมินตัน ชุมนุมตะกร้อ ชุมนุมเทเบิลเทนนิส เป็นต้น
3. ค่านบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
4. ค่านันทนาการหรือสันทนาการ กิจกรรมค่านนี้มักจัดขึ้นเพื่อการสังค การพบปะสังสรรค์ การพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร ได้แก่ การจัดงานรื่นเริง ต่าง ๆ การจัดงานพบปะสังสรรค์ การจัดทัศนศึกษา
5. ค่านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมค่านนี้มีส่วนช่วยในการปลูกฝัง สืบทอดศิลป- วัฒนธรรมประจำชาติ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยไว้ ได้แก่ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมเนื่องในวันประเพณีต่าง ๆ ของไทย กิจกรรมชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมนาฏศิลป์และ การแสดง
6. ค่านสิ่งพิมพ์ กิจกรรมค่านนี้ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนเป็นฝ่ายผลิต ขึ้นเอง เช่น หนังสือรุ่นประจำปีของโรงเรียน หนังสือพิมพ์โรงเรียน วารสารหรือจุลสาร ของชุมนุมต่าง ๆ
7. ค่านการบริหารหรือการปกครอง กิจกรรมค่านนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ฝึกการบริหาร ฝึกความเป็นผู้นำ ผู้ตามในการทำงานเป็นหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารงานของโรงเรียนด้วย ได้แก่ สภานักเรียนหรือกรรมการนักเรียน หัวหน้า-

ระดับชั้น หัวหน้าชั้น กิจกรรมรายการพบครู (โฮมรูม)

นอกจากนี้อาจมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดขึ้นตามความสนใจของนักเรียนได้อีก เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานอดิเรก ได้แก่ ชุมนุมถ่ายรูป ชุมนุมนักแสดงสมทบ ชุมนุมนิเทศสัมพันธ์ (เขียนจดหมายถึงชาวต่างประเทศ) เป็นต้น

โรเบิร์ต ดี ฮัมพรีย์ (Robert D. Humphey 1960 : 125-131) ได้แบ่งกิจกรรมนอกโรงเรียนไว้ 10 ประเภท คือ กิจกรรมด้านสังคม กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ กิจกรรมการอ่าน กิจกรรมการทำกรบ้าน กิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมการทำงานนอกบ้าน กิจกรรมการฝีมือและงานอดิเรกอื่น ๆ กิจกรรมเกี่ยวกับโทรทัศน์ กิจกรรมเกี่ยวกับการดูภาพยนตร์

ในปีการศึกษา 2526 จรรยา เกษโพหนอง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดกิจกรรม และครูที่ปรึกษากิจกรรม ผลการวิจัยเกี่ยวกับด้านประเภทของกิจกรรม พบว่า กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดมากที่สุด ส่วนกิจกรรมที่จัดน้อย คือ ทัศนศึกษา (จรรยา เกษโพหนอง 2527 : บทคัดย่อ)

และในปีการศึกษา 2526 เช่นเดียวกัน สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัย เกี่ยวกับประเภทของกิจกรรม พบว่า โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากจัดกิจกรรมเกือบทุกประเภทตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมที่จัดมากที่สุด คือ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี และผู้นำเพื่อประโยชน์ ร่องลงไปเป็นกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมที่จัดน้อยที่สุด คือ กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย (สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ 2527 : 137)

หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

หลักในการจัดกิจกรรมจะต้องประกอบไปด้วยหลักการต่อไปนี้

1. การวางแผนในการจัดกิจกรรมนักเรียน ต้องวางแผนให้รอบคอบเพื่อรวบรวมกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ วิธีดำเนินงาน และสภาพข้อเท็จจริง กำหนดจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายของกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน โดยกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป ขอบเขต แนวทางปฏิบัติและจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่ละชุมนุม

2. การดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญ 2 สิ่ง คือ

2.1 การจัดการด้านบุคคล บุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินงานโดยตรงในการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารโรงเรียน หรือคณะกรรมการที่บริหารทางด้านฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ที่ปรึกษา ครูอาจารย์ ตัวนักเรียน ในกรณีนี้ทุก ๆ คนที่กล่าวถึงมีความสำคัญต่อกิจกรรมทั้งสิ้น แต่บุคคลที่นับได้ว่าสำคัญ และมีส่วนคลุกคลีกับกิจกรรมตลอดเวลา ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาของกิจกรรมนั้น ซึ่งควรจะมีลักษณะและคุณสมบัติต่อไปนี้

ก. สนใจในกิจกรรมและพัฒนาการของนักเรียน

ข. เข้ากับนักเรียนได้ดี

ค. เสียสละ อดทน ซื่อสัตย์ ยุติธรรม

ง. มีประสบการณ์ทางด้านกิจกรรม

จ. มีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกดี

ฉ. เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน

2.2 การจัดการด้านการเงิน เป็นสิ่งแน่นอนที่การจัดกิจกรรม จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนหนึ่ง เงินจำนวนนี้ควรจะเป็นเงินของชุมนุมที่จัดทำมาเอง โดยความร่วมมือของสมาชิก เหนียวินิจจะมีหน้าที่คอยควบคุมทางการเงินให้เกิดประโยชน์ซื่อสัตย์ วิธีการที่สามารถหารายได้ให้แก่ชุมนุม ได้แก่

ก. การเก็บบัตรในการเข้าชมกิจกรรม เช่น ละคร คนตรี โต้ว่าที่

ข. ตั้งร้านขายของชุมนุมภายในโรงเรียน

ค. ขายของพิเศษที่ทางชุมนุมจัดทำขึ้น เช่น การ์ดอวยพร สติกเกอร์

ง. ขอบริจาคจากสมาชิก และผู้มีจิตศรัทธา (ประคัม นิลพิงงา

เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและความมุ่งหมายของการศึกษา และเพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2520 เพื่อให้โรงเรียนยึดถือเป็นหลักในการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาลในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญมั่นคงของประเทศไทย
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมิใช่โครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรมโครงการ และระเบียบข้อบังคับ นั้นจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไม่น้อยกว่า 1 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียนจะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกัน หรือไม่ก็ได้
8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู-อาจารย์ ในโรงเรียนเข้ารับผิดชอบดำเนินการ
9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคลากรที่อยู่ในปัจจุบันในสถานศึกษานั้น เว้นแต่วิทยากร ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
11. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมเรื่องการรับ-จ่ายเงิน หรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคง และปลอดภัยของชาติ
12. ในกรณีหัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่า กิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติให้หัวหน้าสถานศึกษานั้นสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

และในการจัดกิจกรรมนักเรียนประเภทใด หรือจัดเป็นชุมนุมต่าง ๆ ใด อย่างไร
อย่างหนึ่งในแต่ละภาคเรียนให้โรงเรียนรายงานให้เจ้าสังกัดทราบดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดส่วนกลางให้รายงานอธิบดีเจ้าสังกัด
2. โรงเรียนราษฎร์ในส่วนกลางให้รายงานเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน
3. โรงเรียนที่อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดให้รายงาน
ผู้ว่าราชการจังหวัด
4. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครให้รายงานผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
5. โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัด
6. โรงเรียนเทศบาลให้รายงานนายกเทศมนตรี (กระทรวงศึกษาธิการ
2526 : 3)

วิธีการจัดกิจกรรมนักเรียน

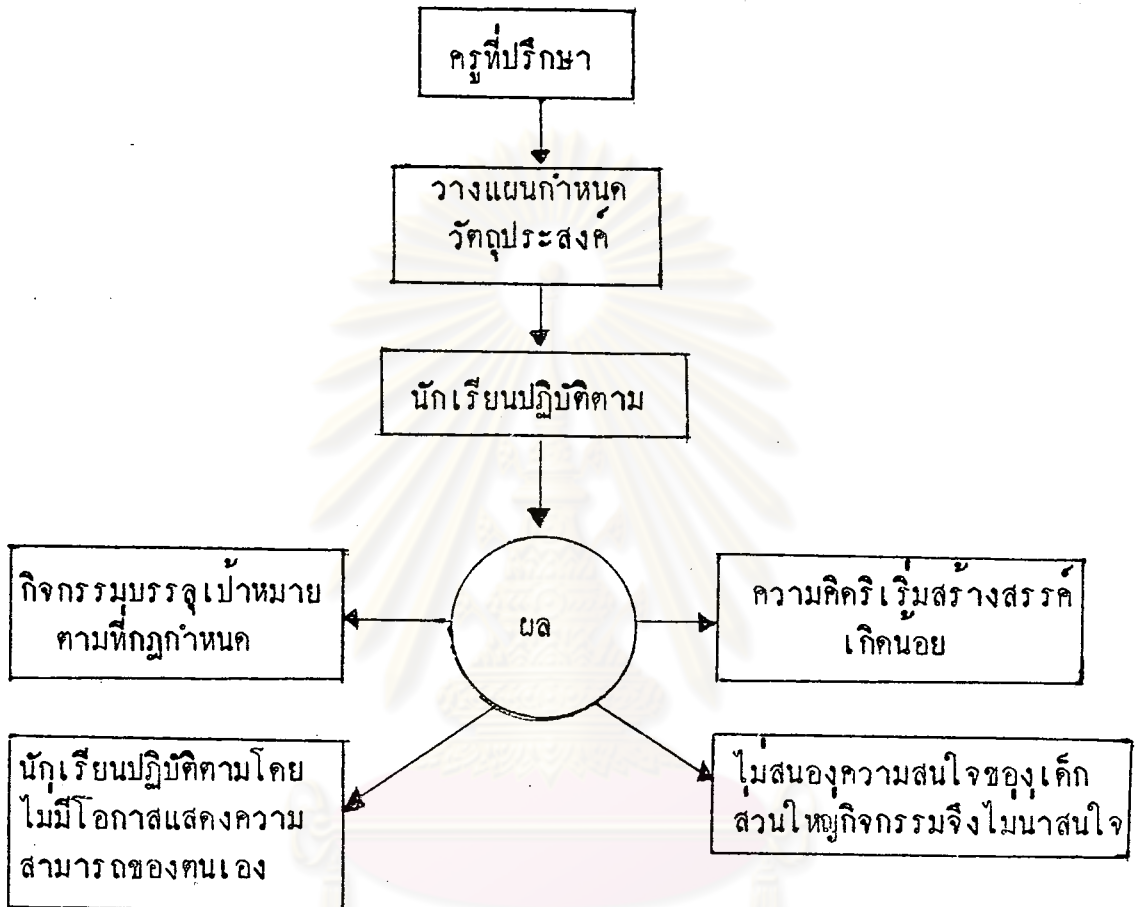
จากคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย
การจัดกิจกรรมระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 กรมวิชาการ (2527 : 17-18)
ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัด ซึ่งแบ่งลักษณะการจัด
เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ครู เป็นศูนย์กลาง
2. นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ดังแผนภูมิแสดงการจัดกิจกรรมดังนี้

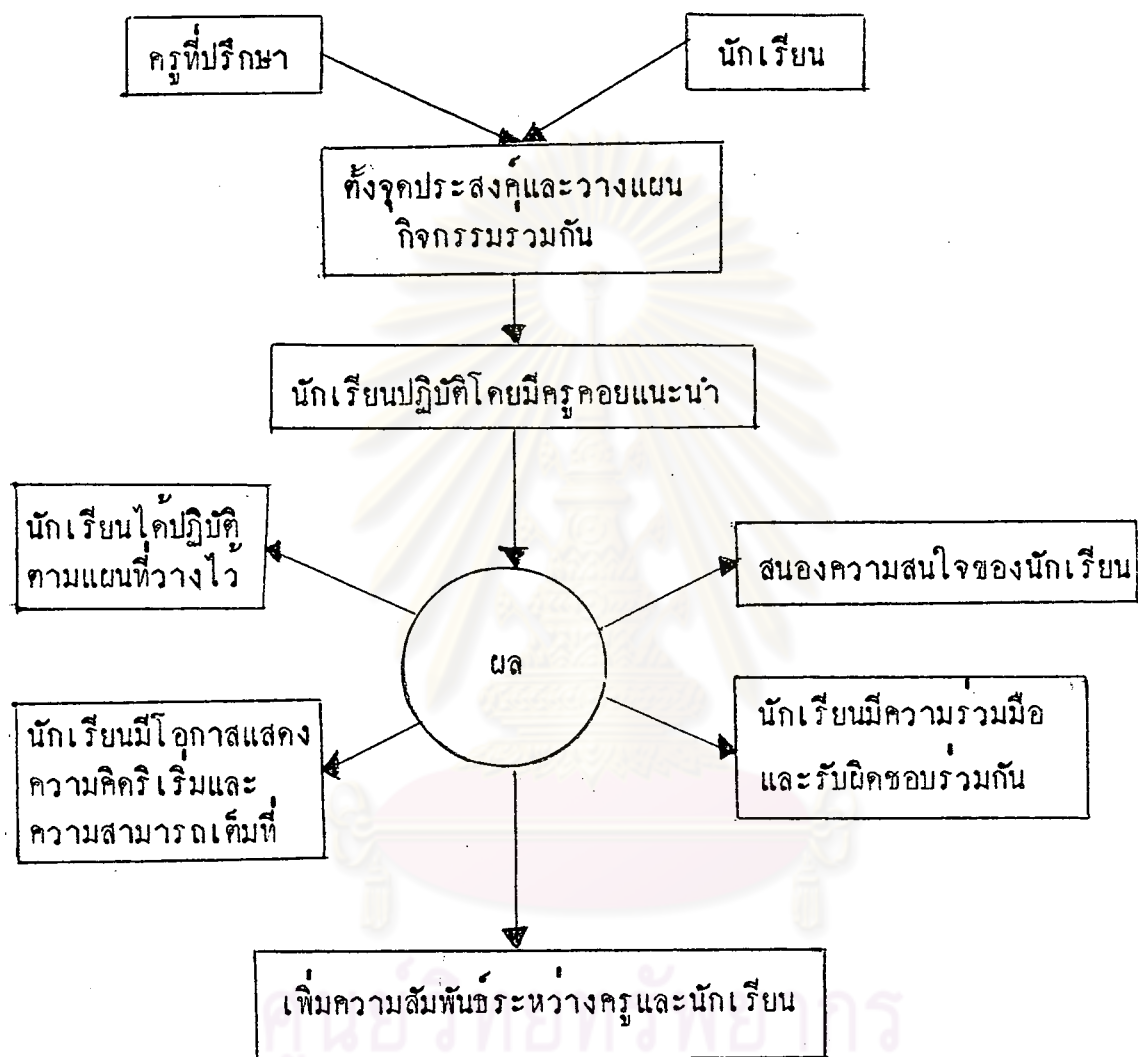
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. แผนภูมิแสดงการจัดกิจกรรมลักษณะที่ครู เป็นศูนย์กลาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แผนภูมิแสดงการจกกิจกรรมลักษณะนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ในการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น นอกจากต้องคำนึงถึงหลักในการจัดกิจกรรม นักเรียนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรม พ.ศ.2520 แล้ว ควรพิจารณาการใช้ระบบการจัดกิจกรรมอีกด้วย ซึ่ง สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ 3 ระดับ ดังนี้คือ

ก. ระบบคะแนน (The Point System) ระบบนี้ถือว่าตำแหน่งต่าง ๆ ในกิจกรรมต้องการเวลาแตกต่างกัน ดังนั้นจึงให้คะแนนไม่เท่ากัน เช่น ตำแหน่งประธาน ของชุมนุมหรือเลขาธิการของชุมนุมมีค่า 3 คะแนน รองประธาน 2 คะแนน สมาชิก 1 คะแนน

โรงเรียนจะกำหนดว่านักเรียนคนหนึ่งมีสิทธิจะใช้คะแนนได้เท่าไร เช่น ถ้าโรงเรียนกำหนดไว้ 3 คะแนน ก็หมายความว่า ถ้านักเรียนได้รับเลือกเป็นประธาน ชุมนุมใดชุมนุมหนึ่งแล้วก็ไม่ต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นอีก

ข. ระบบกิจกรรมใหญ่และกิจกรรมย่อย (Major and Minor System) ในกรณีนี้กิจกรรมต่าง ๆ จัดแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ กิจกรรมใหญ่ เช่น ฟุตบอล การดำรงตำแหน่งหัวหน้านักเรียนทั้งโรงเรียน และกิจกรรมย่อย เช่น หมากรุก การเข้าร่วมเชียร์ของโรงเรียน ผู้เอนคณตรี เป็นต้น

โรงเรียนอาจกำหนดว่านักเรียนคนหนึ่งอาจเข้าร่วมในกิจกรรมใหญ่ได้ 1 อย่าง หรือกิจกรรมย่อย 2 อย่าง ตามแต่นักเรียนจะเลือก

ค. ระบบการจัดเป็นหมู่กิจกรรม (The Group System) โดยวิธีนี้โรงเรียนจัดแบ่งกิจกรรมออกเป็นหลายหมู่ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับค่านิยม กิจกรรมเกี่ยวกับ ค่านักกีฬา กิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงละคร และคณตรี เป็นต้น

โรงเรียนจะกำหนดว่านักเรียนคนหนึ่งจะเข้าร่วมได้หมู่ละ 1 กิจกรรม และ จะเข้าร่วมได้ 2 หมู่ ดังนั้นจึงเป็นการกระจายความสนใจของนักเรียนให้ขยายกว้างออกไปไม่มีนักเรียนคนใดที่จะเป็นหนอนหนังสือ โดยไม่เอาใจใส่ในกิจกรรมอื่น และในขณะเดียวกันก็ไม่มีนักเรียนคนใดที่จะเอาใจใส่แต่การกีฬาเพียงอย่างเดียว (สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ 2527 : 33)

ในการจัดกิจกรรมนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน การนำไปใช้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพของสังคม ในสถาบันนั้น ๆ การจัดกิจกรรมทั้งผู้จัดและผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องเข้าใจจุดประสงค์

และวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมนั้นอย่างถ่องแท้ตรงกัน และเข้าร่วมด้วยความสนใจและ
 สมัยใจ วณี บัณฑิตกุล (2511 : 47) ได้ศึกษาความสนใจของนักเรียนใน
 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผลการศึกษา พบว่า นักเรียน
 ส่วนมากมีความสนใจและสมัครใจเข้าเป็นสมาชิกของชุมนุมต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานนั้น
 นักเรียน และครู-อาจารย์ร่วมกันจัด และให้ความร่วมมือดีพอสมควร ผู้วิจัยได้เสนอแนะ
 ว่า ควรให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัด และวิธีดำเนินการจัดควรเป็นไปตาม
 ความสนใจ แต่ไม่ควรให้นักเรียนขาดเรียนเพื่อเอาเวลามาจัดกิจกรรม

นอกจากนั้น โรเบิร์ต เอ็ดเวิร์ด ฮาเกอร์ตี้ (Robert Edward Hargerty
 1971 : 2401 A) ได้ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้น รัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา พบว่า กิจกรรมนักเรียนที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของ
 โปรแกรมโรงเรียน โดยมีการให้เวลาสำหรับกิจกรรม แต่การดำเนินงานมีข้อบกพร่อง
 คือ ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจ รวมทั้งวางนโยบายฝ่ายเดียวเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม
 แนวโน้มการจัดกิจกรรมจะมีความสำเร็จถึงขั้นที่จะรวมวิชาการจัดกิจกรรมเข้าไว้ใน
 หลักสูตร และจัดชั้นเรียนพิเศษ

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบ
 ผลสำเร็จของกิจกรรมตามความเป็นจริงกับจุดประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้เพื่อจะได้สนับสนุน
 และปรับปรุงกิจกรรมนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนนั้น แฟรงคลิน
 เอ มิลเลอร์ และคณะ (Franklin A. Miller and others 1956 : 13-20)
 ได้เสนอหลักการประเมินผลกิจกรรมที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. การประเมินผลกิจกรรมนักศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพ
 การเรียนการสอนด้วย
2. จะต้องประเมินองค์ประกอบทุกเรื่องของกิจกรรมนักเรียน
3. บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมิน
4. การประเมินผลจะต้องใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่
 เป็นแบบแผน

5. การประเมินผลจะต้องให้เป็นปรนัยมากที่สุด

6. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะต้องนำมาจัดและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป และจัดทำข้อเสนอแนะ

7. ผลการประเมินผลจะต้องเก็บรักษา และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานกิจกรรมนักศึกษาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

8. การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะต้องกระทำ อยู่ตลอดเวลาเป็นระยะมีข้ทำเพียงครั้งเดียว เมื่อสิ้นปีการศึกษา

✕ ในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน เอกชัย กี่สุขพันธ์ (เอกสารประกอบการสอน 2526 : 1-4) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผล หลักในการประเมินผล วิธีการประเมินผล เกณฑ์การประเมินผล และองค์ประกอบในการประเมินผล กิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. การประเมินผลเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ ได้เสร็จสิ้นแล้ว (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ ได้ปฏิบัติเสร็จแล้ว ข้อมูลต่าง ๆ ที่จะได้จากประเมินแบบนี้จะใช้ประโยชน์สำหรับการปรับปรุงการทำกิจกรรมลักษณะเดียวกันในครั้งต่อไป กิจกรรมที่จะใช้วิธีประเมินแบบนี้มักจะเป็นกิจกรรมที่จัดประจำปี หรือประจำภาค เช่น กิจกรรมค่ายพักแรม กิจกรรมรับน้องใหม่ กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา เป็นต้น

2. การประเมินผลขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลขณะที่มีการปฏิบัติกิจกรรมไปด้วย คือ การประเมินเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานได้เลย กิจกรรมที่จะใช้วิธีประเมินแบบนี้มักจะเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องในการจัดระยะยาว เช่น กิจกรรมการจัดแข่งขันกีฬา ที่ต้องใช้ระยะเวลาเป็นเดือน กิจกรรมการสอนเสริมวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

หลักในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

1. การประเมินผลต้องประเมินตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

2. การประเมินผลต้องใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นทางการ (Formal)

และไม่เป็นทางการ (Informal) ในการประเมิน

3. ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียนทุกชั้นตอน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินควรเป็นแบบง่าย ๆ ทันสมัยและเหมาะสมกับความสนใจของผู้ประเมิน
5. ผลที่ได้จากการประเมิน จะต้องนำมาวิเคราะห์และใช้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดปีการศึกษา

วิธีการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม
2. การบันทึกจากการสังเกต
3. การใช้สังคมมิติ (Sociometric)
4. การจัดอภิปรายต่าง ๆ
5. การสัมภาษณ์
6. การเยี่ยมชมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งในสถานเดียวและต่าง

สถาน

เกณฑ์ในการประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนอาจมีเกณฑ์ต่าง ๆ สำหรับเป็นแนวทางในการประเมินผลดังนี้

1. กิจกรรมนักเรียนนั้นตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนเพียงใด
2. กิจกรรมนักเรียนนั้นมีความเหมาะสมกับระดับชั้น วัย และเพศของนักเรียนเพียงใด
3. กิจกรรมนักเรียนนั้นมีส่วนเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรมากน้อย

เพียงใจ

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนมากน้อยเพียงใจ

✓ 5. ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองให้ความสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนมากน้อย

เพียงใจ

6. กิจกรรมนักเรียนนั้นได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพียงใจ

7. กิจกรรมนักเรียนนั้นส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนเพียงใจ

8. กิจกรรมนักเรียนมีส่วนพัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ตลอดจนความ

รับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนเพียงใจ

9. กิจกรรมนักเรียนนั้นเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

เพียงใจ

10. กิจกรรมนักเรียนนั้นมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน
ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และชุมชนเพียงใจ

องค์ประกอบในการประเมิน

การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนแต่ละประเภทย่อมมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การประเมินผลการจัดกิจกรรมของ ชุมชนต่าง ๆ การประเมินผลการดำเนินงานของสถานักเรียน หรือคณะกรรมการนักเรียน การประเมินผลการจัดดนตรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การประเมินผลอาจประเมิน องค์ประกอบได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. นโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. การวางแผนการจัดกิจกรรมของนักเรียน
3. การจัดกิจกรรมของนักเรียน
4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมของนักเรียนแต่ละประเภท

ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น อรวรรณ เวทยะเวทิน (2519 : 102-107) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ได้เสนอแนะว่า การจัดกิจกรรมควรวางโครงการและแผนงานไว้ล่วงหน้าทุกครั้ง ต้องให้

ผู้รวมงานเข้าในกิจกรรมหมาย และรับผิดชอบในงาน และควรได้มีการประเมินผลงาน
หลังจากการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

การประเมินผลเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริง การสรุปลงความเห็นตามวัตถุประสงค์
ของโรงเรียนที่ได้วางไว้ การปรับปรุงหรือการทำให้ดีขึ้น จะมีขึ้นได้ต่อเมื่อมี
องค์ความเห็นและให้ข้อเสนอแนะ โดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ดังนั้นในการจัด
กิจกรรมนักเรียนจึงต้องมีการประเมินผลทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อ

1. รับทราบผลความสำเร็จหรือความก้าวหน้าในการทำกิจกรรม
2. หาข้อดีข้อเสีย
3. เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้นและก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ประคัม นิลพังงา

2524 : 387)

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี

การศึกษาเป็นเครื่องมือของรัฐในการเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองของรัฐ
ตลอดจนคุณลักษณะที่รัฐพึงประสงค์ เพื่อความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความผาสุก
ร่วมกันในสังคม คุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เป็นลักษณะความเป็น
พลเมืองดี

ลักษณะความเป็นพลเมืองดีของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
สภาพความต้องการของสังคม รวมทั้งชนบประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของสังคมนั้น
อย่างไรก็ตาม ได้มีทรรศนะเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี ดังต่อไปนี้

สนิท เกษะศิริ (2507 : 68-70) กล่าวถึงความหมายของพลเมืองดีว่า
"พลเมืองดี คือ คนที่ได้รับการยกย่องโดยพิจารณาถึงคุณธรรมมากกว่าคุณวุฒิและฐานะ
เป็นผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ และบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง ซึ่งถ้าจะสรุปตาม
พุทธบัญญัติก็น่าจะสรุปว่า พลเมืองดี คือ ผู้ทำดีละเว้นความชั่ว"

กล่าวคือ การทำความดีอาจทำได้หลายประการ เช่น รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตน
ได้ดี รู้จักใช้สิทธิของตนโดยสุจริต รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ส่วน
การละเว้นความชั่ว คือ ไม่ทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม ผิดกฎหมาย ผิดประเพณี หรือหมกมุ่นใน
อบายมุข สิ่งเลื่อมเสียด่าง ๆ การบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ ประเทศชาตินั้น

ปฏิบัติได้ดังนี้

1. ทำหน้าที่ของตนโดยเต็มความสามารถ เพื่อเพิ่มพูนเศรษฐกิจของครอบครัว และประเทศชาติ
2. สามัคคีกันในหมู่คณะ มีการพบปะหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเสียสละ
3. บำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของ รัฐบาล
4. ช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
5. ช่วยเอาใจใส่เป็นธุระเมื่อมีเหตุการณ์จำเป็น จะไม่คุกคาม เช่น เมื่อมีภัย เกิดขึ้นกับประเทศชาติ ต้องช่วยกันปราบปราม
6. มีหลักธรรมประจำใจ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน รู้จักฝึกตนเองให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ มีความอดทน เกลี้ยรายไค้เพื่อบำรุง ความสุขของเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมชาติ
7. เป็นผู้ปฏิบัติหลักการปกครอง 2 อย่าง คือ
 - ก. อยู่ภายในกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ระเบียบประเพณีเหมือน ๆ กัน
 - ข. มีความคิดเห็นและเชื่อถือในลัทธิศาสนาเหมือน ๆ กัน ไม่นอกวิศ

นอกรอย

ลักษณะความเป็นพลเมืองดีข้างต้น มีลักษณะเป็นภาพรวมกว้าง ๆ โดยมุ่งเน้น ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมและประเทศชาติ ลักษณะพลเมืองดีอีกแนวคิดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่มีต่อรัฐหรือชาติ ซึ่ง ชลอ วนะภุติ (2513 : 1-8) ได้เสนอไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. พลเมืองดีจะต้องจงรักภักดีต่อชาติ
2. พลเมืองดีจะต้องศึกษาและเข้าใจกลไกของรัฐ
3. พลเมืองดีจะต้องเคารพต่อกฎหมาย
4. พลเมืองดีจะต้องไม่เห็นแก่ตัว จะต้องมึน้ำใจเป็นสาธารณะ จะต้องยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม
5. พลเมืองดีจะต้องให้ความร่วมมือแก่ราชการ
6. พลเมืองดีต้องต่อสู้เพื่อทุกสิ่งที่ถูกต้องทุกวิถีทาง

7. พลเมืองที่คองรู้หน้าที่และทำหน้าที่

8. พลเมืองที่คองมีสามัคคีธรรม

กึ่งไค้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ลักษณะความเป็นพลเมืองคั้นย้อมแตกต่ากันไปตามสภาพความคองการของสังคัม รวมทั้งชนบประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคัมคั้น แต่เมื่อกล่าวถึงลักษณะความเป็นพลเมืองคิแล้ว ก็มักจะมีพื้นฐานแนวคิดไค้เคียงกัน คณะกรรมการแห่งชาติว่าค้วย วิชาสังคัมศึกษา ไค้ตั้งโครงการศึกษาหน้าคัพลเมือง (Civic Education Project) โดยส่งเจ้าหน้าคัไปเยี่ยมโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ และไค้ถามครค้วยคาคถามที่ว่ "พลเมืองคิเป็นอย่งไร คาคอบที่ไค้มาพอสรูปไค้คั้งนี้

1. พลเมืองคิมีความเชื่อฟังในเสรีภาพของเอกคบุคคค และสิทธิอันคั้งมีเท่าเทียมกันของทุก ๆ คน
2. พลเมืองคิตระหนักว่เราอยู่ในโลกที่ "ปลายเบิค" ซึ่งยอมรับข้อเท็จจริงใหม่ ๆ แนวคิใหม่ ๆ และกระบวนการใหม่ ๆ ในการค่างชีวิต
3. พลเมืองคิใช้ความวินิจฉัยที่ท่ทำให้คนสามารถท่างานสร้งสรค้ไค้ในโลกที่ก่าล้งเปลี่ยนแปลงนี้
4. พลเมืองคิมีความรับฉิคชอบที่จ่เข้าร่วมในการวินิจฉัยงานส่วนมาก
5. พลเมืองคิยอมสร้งสมทกษะและความรู้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาท่างการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
6. พลเมืองคิยอมมีความภาคภูมิใจในชาติ
7. พลเมืองคิยอมตระหนักเสมอในผลงานอันยิ่งใหญ่ของการค่นคว่าท่างวิทยาศาสตร์ที่มีค่อชาติ และค่ออารยธรรมของโลก
8. พลเมืองคิยอมตระหนักในความสำคัญของความมั่นคงท่างเศรษฐกิจ
9. พลเมืองคิยอมมีความเห็นอกเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ และมีความคั้นตัวค่อปัญหา
10. พลเมืองคิยอมใช้ศิลป์ในเชิงสร้งสรค้ เพื่อประโยชน์ที่คนจะไค้เข้าใจประสบบการณ้ของมนุษย์ และเพื่อการเสริมสร้งความเป็นตัวของตัวเอง
11. พลเมืองคิยอมเห็นว่ การค่างอยู่ค่อไปของมนุษย์ชาติคั้น ย้อมคั้นอยู่กับ

การลดทอนความเป็นอริศตวรรษระหว่างชาติ และร่วมกันทำงานเพื่อความสงบ และความ
ร่วมมือระหว่างชาติ

12. พลเมืองดี ย่อมพัฒนาคนให้มีหลักการที่สอดคล้องกับมรดกทางประชาธิปไตย
และใช้หลักการเหล่านั้น ในกิจกรรมประจำวันของเขา (สุนทร สุนันทชัย 2514 :
34-35)

ลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น คือ เป้าหมายอันสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา
คงจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเน้นในด้านการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น
แก้ปัญหาได้ และนำความรู้ที่ได้เรียนไปปรับปรุงตนเอง และสังคมให้ได้ดีขึ้นในฐานะที่เป็น
พลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต
และสังคม ซึ่งลีปพนธ์ เกตุทัต (2518 : 15-16) ได้กล่าวไว้ว่า

... รัฐต้องจัดการศึกษาเพื่อสร้างความสำนึกในกฏารเป็นคนไทยร่วมกัน ความ
เป็นครอบครัว และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปลุกฝังการปลูกฝังคุณงามความดี จริตธรรม และความ
เสมอภาคในสังคม เสริมสร้างความรู้ใหม่บุคคลและกลุ่มชนสามารถสื่อสาร เข้าใจกัน
มีสุขภาพดีทั้งกาย และใจ มีศีลธรรม มีความสนใจในตนเอง มีความรู้ความสามารถ
และทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง มีความคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ มีความเข้าใจในตนเอง ครอบครัว ชุมชนชาติ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม
และวิทยาการต่าง ๆ รักอิสรภาพ และการแสวงหาความจริงเพื่อชีวิตและสังคม
ที่ดีขึ้น...

ในการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมนั้น สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงก็คือ คุณภาพชีวิต
เพราะการให้การศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงามทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม
และสติปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เมื่อได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้บุคคลนั้น
สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ดี และประสบผลสำเร็จในชีวิต เกี่ยวกับเรื่องนี้ ดวงเดือน
พันธุมนาวิน (2522 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า

... เนื่องจากประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคคล
ให้มีคุณภาพมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดี คือ เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง มีความ
ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ มีระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว...

ในการส่งเสริมความปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดี กระทรวงศึกษาธิการ
ได้จัดตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่ง เพื่อจัดทำหลักการ และกำหนดวิธีการสอนจริยศึกษา

สำหรับใช้สอนนักเรียนทุกระดับ นักศึกษา และประชาชน คณะกรรมการดังกล่าวได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยไว้ 10 ประการ คือ

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม
3. ชยันประหยัด และยึดมั่นในสัมมาอาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักคิดริเริ่ม วิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีพลานามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุทิศตน
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และสามัคคีกัน

(โทวิทย์ ประवालพฤษ์ 2523 : 85-86)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2524 : 14) ได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาวขึ้น และได้กล่าวถึงลักษณะของเยาวชนที่ต้องการไว้ดังนี้ เยาวชนต้องมีร่างกายสมบูรณ์ ค้ำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ มีความปลอดภัยเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สิน เป็นผู้มีความสุขทางจิต มีการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อย แต่เป็นผู้ใฝ่หาความรู้และทักษะเพิ่มเติมต่อเนื่องตลอดชีวิต ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถ และการสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของตนและสังคม มีอาชีพสุจริต มุ่งมั่นความสำเร็จในการทำงาน ได้รับความคุ้มครองในการประกอบอาชีพและสวัสดิการตามควร ช่วยตนเองและครอบครัวได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ รู้จักสืบทอดและพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม มีคุณธรรมกำกับการดำรงชีวิตรอบคอบ มีความรักเพื่อนมนุษย์ รับผิดชอบในฐานะสมาชิกกลุ่มในสังคม และมีส่วนร่วมในการชำระรักษาประเทศ ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เรย์ ออสกู๊ด ฮิวจ์ (Ray Osgood Hughes 1959 : 21) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของพลเมืองดีของประเทศ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของคนไทย

๑๕ ประการ และลักษณะของเยาวชนที่ต้องการข้างต้น ดังนี้

1. เคารพกฎหมาย
2. ช่วยเหลือรัฐบาลและเพื่อนร่วมชาติ
3. รับผิดชอบในการเสียภาษี
4. ไม่ละเมิดอำนาจศาล
5. ให้ความช่วยเหลือผู้รักษากฎหมายเพื่อให้กฎหมายมีอำนาจใช้บังคับ

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสังคมจำลองในการพัฒนาผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถ้าโรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้นักเรียนเป็นคนที่มีความประพฤติดี และเป็นบุคคลที่สังคมปรารถนา เกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนในการสร้างพลเมืองดีนี้ ทรอย ฮอลิเดย์ (Troy Holiday 1969 : 169-171) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนดังนี้ ในปัจจุบันโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน เพราะผู้ปกครองมีเวลาให้เด็กน้อยลง และถ้ามุ่งจะเตรียมนักเรียนเพื่อรับหน้าที่ในสังคมประชาธิปไตยแล้ว โรงเรียนยิ่งจะมีความสำคัญมากขึ้น ดังนั้นโรงเรียนจะต้องระมัดระวังในการฝึกฝนความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน และจากรายงานการวิจัยทางการศึกษาหลายครั้ง พบว่า การสอนอย่างเป็นแบบแผน (Formal Instruction) ในวิชาหน้าที่พลเมืองได้ผลเพียงเล็กน้อยในการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี แต่สภาพแวดล้อมทั่วไปในโรงเรียนและชุมชน ก็มีความสำคัญในการฝึกอบรมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี ครูทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม และยอมรับวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมการสอนร่วมกัน ในการวางแผนการสอนนี้จะต้องยอมรับการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ มีผลสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี โรงเรียนจึงควรส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนให้มีความหมาย และเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ และในขณะที่เด็กเรียนก็ยังคงมีความสำคัญอยู่จึงควรจะได้อ่านประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจขึ้น โครงการที่จัดขึ้นเมื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แล้ว จะก่อให้เกิดอุดมคติ ความรักชาติ และเป็นแนวทางเพื่อให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม

การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของ

นักเรียน นับว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะนักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ เกี่ยวกับเรื่องนี้ สวัสดิ์ นิเทศวรวิทย์ (2527 : 136-146) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 6 ในปีการศึกษา 2526 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จัดทุกโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตรและกิจกรรมศาสนา จัดมากกว่าร้อยละ 99 ของกิจกรรมทั้งหมด ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ จัดเป็นอันดับรองลงไป และกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดน้อยที่สุด

ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแต่ละกิจกรรม พบว่า กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากที่สุด ๆ คำน รวม 36 คำน ส่วนกิจกรรมอื่นก่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดีในระดับมากบางลักษณะ ส่วนกิจกรรมอนุรักษศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทัศนศึกษา ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับน้อย

นอกจากนั้นความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีใน 36 คำน พบว่า ลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และด้านความภูมิใจในความเป็นไทย มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีเกิดขึ้นในระดับมากในทุก ๆ กิจกรรมที่จัด ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีในคำนอื่น ๆ เกิดในระดับมากในบางกิจกรรม

ในการฝึกฝนอบรมปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น เป็นงานสำคัญยิ่งที่จะต้องช่วยกันทุก ๆ ฝ่าย โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันหลักที่รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้น นอกจากการเรียนการสอนตามปกติแล้ว ยังต้องมีการเพิ่มเติมเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนตามปกติบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกระดับจะต้องส่งเสริมการเสริมสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่าง

มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีเน้นในแผนการศึกษาแห่งชาติแต่ละแผนนั้นจะแตกต่างกันไปตามกาลสมัยและปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของชาติ สำหรับแผนการศึกษา พ.ศ.2520 ใ้เน้นลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่สามารถดำรงชีวิตและเป็นประโยชน์แก่สังคมสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง ความผาสุกร่วมกันในสังคมไทย มุ่งให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรม มีศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ในขอบเขตของกฎหมาย

คงได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่า เพื่อให้การเรียนการสอนตามปกติบรรลุวัตถุประสงค์สมบูรณ์ ต้องมีการเพิ่มเติมเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งการเสริมสร้างประสบการณ์เหล่านั้น กระทำโดยการจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งถ้าโรงเรียนมีวิธีการจัดที่เหมาะสมก็จะเป็นการสร้างเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีได้อย่างดียิ่ง

ศูนย์วิจัยสุขภาพกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย